

PROCEDURA

Zmiany własności rzeczowej i w postępowaniu uproszczonym

Nowelizacja kodeksu postępowania cywilnego przewiduje podwyższenie progu wartości przedmiotu sporu decydującego o rozpoznawaniu spraw przez sądy okręgowe oraz uproszczenie postępowań w tzw. sprawach bagatelnych.

KATARZYNA SERWIN

radca prawny, Krzysztof Rożko,
i Wspólnicy Kancelaria Prawna

Do Sejmu 27 września 2022 roku został wniesiony projekt ustawy nowelizującej kodeks postępowania cywilnego oraz innych ustaw (druk nr 2650, dalej: Projekt), mający na celu usprawnienie procedury cywilnej i przyspieszenie rozpoznawania sporów cywilnych, jak również usunięcie mankamentów dużej nowelizacji k.p.c. z 2019 roku. Projekt przewiduje m.in. zmiany dotyczące własności rzeczowej sądu oraz zmiany w postępowaniu uproszczonym, w tym w szczególności w sprawach, w których wartość przedmiotu sporu jest niższa niż 4 tysiące złotych. Projekt został skierowany do pierwszego czytania. Przewiduje się, że zmiany wejdą w życie po upływie trzech miesięcy od dnia ogłoszenia ustawy.

Zmiany dotyczące własności rzeczowej

W obecnym stanie prawnym sądy okręgowe rozpoznają sprawy o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu sporu przewyższa 75 000 złotych, oprócz spraw:

- o alimenty,
- o naruszenie posiadania,
- o ustanowienie rozdzielności majątkowej między małżonkami,
- o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym oraz
- rozpoznawanych w elektronicznym postępowaniu upominawczym.

Pięć powyższych rodzajów spraw bez względu na wartość przedmiotu sporu należy do wyłącznej własności sądów rejonowych.

Projekt przewiduje dwie zmiany w obecnym uregulowaniu. Pierwsza z nich dotyczy podwyższenia progu

wartości przedmiotu sporu decydującego o własności sądu okręgowego do 100 000 złotych. Druga zmiana polegać ma na wyeliminowaniu wyłączenia z zakresu własności sądów okręgowych spraw o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym. Sprawy te mają być rozpoznawane w zależności od przedmiotu sporu zarówno przez sądy rejonowe, jak i okręgowe.

W uzasadnieniu do projektu wskazano, że dotychczasowy próg wartości przedmiotu sporu decydującej o własności rzeczowej sądu okręgowego obowiązuje od 5 lutego 2005 roku, zatem obecnie ponad 17 lat. W tym okresie znacznie wzrosły współczynniki gospodarcze, w tym wartość PKB oraz wysokość przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej. Przykładowo, ustalone 1 stycznia 2005 roku minimalne wynagrodzenie za pracę wynosiło 849 złotych, zaś aktualnie jest to 3010 złotych miesięcznie, a więc ponad trzy razy więcej. Na przestrzeni tych kilkunastu lat zachodziły też naturalne procesy inflacyjne, które w ocenie projektodawcy w sposób stanowczy przełożyły się na ceny dóbr i usług, co sprawiło, że dotychczas ustalony próg własności rzeczowej stracił na aktualności.

W uzasadnieniu przywołano również stale rosnącą dynamikę wzrostu wpływu spraw do sądów okręgowych przy jednoczesnym zauważalnym zmniejszeniu tej dynamiki w odniesieniu do sądów rejonowych.

W odniesieniu natomiast do planowanego odejścia od wyłącznej własności sądów rejonowych w sprawach o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym projektodawca zauważył, że wartość przedmiotu sporu w tych sprawach jest na ogół duża, podobnie jak znaczenie zapadającego rozstrzygnięcia dla samych stron. Jak wskazano w uzasadnieniu projektu, także poziom komplikacji tych spraw, obejmujących niekiedy konieczność zbadania ważności dokonywanych rozporządzeń, przemawia za przekazaniem ich sądom okręgowym.

Zmiany w postępowaniach uproszczonych

W projekcie przewidziano kilka zmian w zakresie postępowania uproszczonego, czyli postępowania, w którym rozpoznaje się sprawy o świadczenie, jeżeli wartość przedmiotu sporu nie przekracza 20 tysięcy złotych, a w sprawach o roszczenia z rękojmi lub gwarancji – jeżeli wartość przedmiotu umowy nie przekracza tej kwoty.

W postępowaniu uproszczonym sąd drugiej instancji będzie rozpoznawał zażalenia na postanowienia wydane przez sąd pierwszej instancji w składzie jednego sędziego. Obecnie zażalenia takie są rozpoznawane przez sąd w składzie trzech sędziów. Zdaniem projektodawcy skoro w sprawach rozpoznawanych w postępowaniu uproszczonym sąd może rozpoznać apelację w składzie jednego sędziego, tym bardziej powinien mieć możliwość rozpoznania w takim składzie zażaleń na posta-

Proponowane rozwiązania w k.p.c. mogą się przyczynić do przyspieszenia rozpoznawania spraw o niedużej wartości przedmiotu sporu

nowienia wydane przez sąd pierwszej instancji.

Projekt przewiduje również dodatkowe uproszczenia w odniesieniu do tzw. spraw bagatelnych (prostych), tj. spraw o wartości przedmiotu sporu do 4000 złotych (obecnie próg ten wynosi 1000 złotych).

Postępowanie w tych sprawach ma charakteryzować się następującymi odmiennostami: ■ dopuszczalne będzie rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym, nawet jeżeli strona w pierwszym piśmie procesowym złoży-

ła wniosek o przeprowadzenie rozprawy,

■ uzasadnienie wyroku będzie ograniczać się do wyjaśnienia podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa. Od uznania sądu opartego na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy zależeć będzie rozszerzenie tego uzasadnienia o pozostającą treść, tj. wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, obejmującej ustalenie faktów, które sąd uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, ■ jeżeli sąd drugiej instancji stwierdzi, że doszło do naruszenia prawa materialnego, a zgromadzone dowody nie dadzą wystarczających podstaw do zmiany wyroku, sąd nie będzie mógł uchylić zaskarżonego wyroku i przekazać sprawy do ponownego rozpoznania w razie uwzględnienia apelacji. Sąd będzie mógł wydać orzeczenie kasacyjne wyłącznie w przypadku, gdy zaistnieje nieważność postępowania, poza ulegą odrzuceniu albo zachodzi podstawa do umorzenia postępowania w sprawie.

W uzasadnieniu projektu wskazano, że podwyższenie progu wartości przedmiotu sporu w odniesieniu do spraw bagatelnych, tj. 4000 złotych, bliższy jest progowi przewidzianemu w prawie UE dla drobnych roszczeń, a zarazem dotyczy kwoty będącej wartością pośrednią między obecnym wynagrodzeniem minimalnym a przeciętnym miesięcznym wynagrodzeniem. W ocenie projektodawcy w sprawach tych uzasadnione jest jak najszybsze rozstrzygnięcie sporów oraz ograniczanie zakresu czynności sądów przez wprowadzenie mechanizmu wyłączającego konieczność sporządzania obszernych uzasadnień oraz możliwość ponownego rozpoznawania sprawy.

Ocena projektowanych zmian

Odnosząc się do propozycji wyeliminowania wyłącznej własności sądów rejonowych w sprawach o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym, wskazać należy, że rozwiązanie to może doprowadzić do przedłużenia postępowań o podział majątku wspólnego

po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami, w których występuje spór o prawo własności nieruchomości. Obecnie, w przypadku gdy proces o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym dotyczący sfery przynależności nieruchomości do majątku wspólnego zostanie zainicjowany równoległe ze sprawą o podział majątku wspólnego, uzgodnienia dokonuje sąd w postępowaniu działowym (art. 618 § 1 k.p.c., art. 688 k.p.c., art. 567 § 3 k.p.c.). W sprawach o podział majątku właściwe są sądy rejonowe. Proponowana zmiana doprowadzi więc do tego, że sąd rejonowy w toku postępowania działowego nie będzie mógł badać zgodności treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym, gdy wartość nieruchomości będzie wyższa niż 100 000 złotych. W konsekwencji w takiej sytuacji konieczne będzie przeprowadzenie najpierw postępowania przed sądem okręgowym o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym, a dopiero później sąd rejonowy będzie mógł rozpoznać sprawę o podział majątku.

W odniesieniu natomiast do podwyższenia progu własności rzeczowej sądu okręgowego nie można jednoznacznie stwierdzić, czy rozwiązanie to przyczyni się do realizacji celu nowelizacji, jakim jest przyspieszenie rozpoznawania spraw. Na aprobatę zasługuje chęć odciążenia sądów okręgowych i przyjęcie rozsądnego progu wartości przedmiotu sporu decydującego o własności sądów okręgowych. Kwota 100 000 złotych nie powinna spowodować drastycznego zalewu sądów rejonowych nowymi sprawami, co mogłoby doprowadzić do ich paraliżu.

Z drugiej strony projektodawca nie przeprowadził żadnych analiz dotyczących tego, czy sądy rejonowe są przygotowane do zwiększonego napływu spraw. Może się bowiem okazać, że przy aktualnym stanie kadrowym sądów rejonowych, jeżeli liczba spraw w tych sądach wzrośnie, rozpoznawanie postępowań się wydłuży.

Zmiany w zakresie postępowań uproszczonych należy natomiast ocenić pozytywnie. Proponowane rozwiązania mogą przyczynić się do przyspieszenia rozpoznawania spraw o niedużej wartości przedmiotu sporu. /©©

Jedna ze zmian przewiduje podwyższenie progu wartości przedmiotu sporu decydującego o własności sądu okręgowego do 100 000 złotych

Pełna wersja artykułów dostępna w wersji elektronicznej na: kancelarie.rp.pl